

HRAJEME SI S ŘÍKANKAMI

LINDA DOLEŽÍ

METODICKÁ PŘÍRUČKA

Hrajeme si s říkankami

Hrajeme si s říkankami

Metodická příručka

Linda Doleží

*„Světelný paprsek směřuje přímo k věci, jež je přímo proti němu položena...
Tak podoby nebo ideje věcí, obrátíš-li pozornost přímo k nim, dobře se
vštěpují, slaběji, obrátíš-li ji slaběji, vůbec ne, jestliže ji vůbec neobrátíš.“*

(J. A. Komenský)

Poděkování

Děkuji NIDV za důvěru a možnost zpracovat tento metodický materiál a věnovat se tak jazykové podpoře dětí-cizinců¹. Obrovské díky patří paní ilustrátorce Mgr. Veronice Zvonečkové za perfektní spolupráci, podobné naladění a nadšení. Mgr. Lucii Černé děkuji za podporu a zpětnou vazbu. Vyučujícím MŠ děkuji za sdílení zkušeností a otevřenost. Velké díky patří oběma recenzentkám, a to PhDr. Barboře Loudové Stralczynské, Ph.D., a Mgr. Svatavě Škodové, Ph.D. za ochotu a podnětnou zpětnou vazbu. Všem dětem a hlavně Tadeášskovi a Sofii děkuji za povzbuzení, radost a inspiraci.

¹ V tomto materiálu budu používat termín dítě-cizinec, k vhodnosti a výstižnosti termínu dítě s odlišným mateřským jazykem (dítě s OMJ) viz např. Janoušková, Titěrová (2015).

Obsah

1. Hrajeme si s říkankami – Charakteristika souboru pracovních listů	4
1.1 Úvod	4
1.2 Jazyková podpora dětí-cizinců v rámci činnosti NIDV	4
1.3 Jedinečnost předškolního období	6
1.4 Využití tradičních říkanek a písní	6
1.5 Metodiky	7
2. Zacíleno na jazyk	7
2.1 Terminologie	7
2.2 Problém referenční neurčitosti	8
2.3 Složitější jazykové jevy	8
3. Manuál	9
3.1 Úvod	9
3.2 Pracovní list 1	9
3.3 Pracovní list 2	10
3.4 Poznámky	10
3.5 Omalovánky	11
3.6 Závěr	11
3.7 Texty říkanek	12
4. Použitá literatura	13
5. Medailonky	15

1. Hrajeme si s říkankami – Charakteristika souboru pracovních listů

1.1 Úvod

V rámci metodické podpory během státního integračního programu v letech 2012–2015 jsme měli možnost spolupracovat se skvělými lektorkami a lektory *Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ)*, kteří vedli kurzy češtiny pro děti-cizince ve věku od 3 do 16 let. Dětem v předškolním věku (ale nejen jim, blíže viz www.auccj.cz rubrika Pro učitele – Metodické materiály) jsme věnovali metodickou příručku s názvem *Začínáme učit češtinu pro děti-cizince (předškolní věk). Příručka pro lektorky a lektory (2014)* a zdůraznili jsme v ní důležitost jazykové podpory dětí-cizinců v předškolním věku. Začínajícím lektorkám a lektorům jsme chtěli nabídnout jakési vodítko, o které by bylo možné se během výuky dětí-cizinců v předškolním věku opřít. Jazykovou podporu dětí-cizinců v předškolním věku považujeme za naprosto zásadní pro život dítěte a pro jeho budoucí úspěšnost a spokojenost nejen ve školním prostředí. Zároveň je toto období zásadní také v tom, co nabízí v oblasti osvojování jazyka či jazyků.

V tomto souboru pracovních listů tedy čerpáme jak z vlastních zkušeností s výukou cizího jazyka pro děti v předškolním věku, tak z nesmírně obohacující spolupráce s lektorkami a lektory a metodickým týmem AUČCJ, a především s vyučujícími z mateřských škol, v nichž probíhala školení NIDV zaměřená na jazykovou podporu dětí-cizinců v mateřských školách. Ráda bych pomocí na míru ušitých ilustrací a poznámkových listů pro učitele vyučujícím ukázala, jak je možné vědomě pracovat s jazykem, jenž děti obklopuje, a usnadnit tak dětem „vstup“ do těchto říkanek a písní. Jedná se tedy o zprostředkování užitečného obrazového materiálu s „návodem“, jak je možné s tímto obrazovým i jej doprovázejícím jazykovým materiálem pracovat a jak je možné při naší práci využít poznatků z psycholingvistiky, zejména pak z oblasti osvojování jazyka.

1.2 Jazyková podpora dětí-cizinců v rámci činnosti NIDV

NIDV dlouhodobě podporuje učitelky a učitele mateřských škol v oblasti jazykové podpory dětí-cizinců. V rámci vzdělávání pedagogů nabízí semináře zaměřené právě na výuku češtiny jako cizího jazyka a na jazykovou podporu

a jazykový rozvoj. Na základě zkušeností z těchto školení a seminářů a podnětů ze stran zkušených pedagogů vznikla tato sada pracovních listů s metodickými pokyny. Jedná se o pilotní soubor podkladů, který by měl sloužit právě (ale nejen) učitelkám a učitelům z mateřských škol, kteří mají zájem rozvíjet jazykové schopnosti dětí-cizinců a kteří mají s výukou dětí zkušenosti.

Soubor metodických listů s názvem *Hrajeme si s říkankami* obsahuje úvodní informace, 10 pracovních listů, a metodické poznámky k pěti známým českým říkankám a manuál. Soubor je primárně vytvořen pro práci s pedagogy během školení NIDV, zaměřených na jazykovou podporu dětí-cizinců. Rádi bychom však podpořili všechny vyučující věnující se jazykové podpoře dětí v předškolním věku ve vědomější práci a usnadnili jim také přístup k materiálům zaměřeným na rozvoj jazyka u dětí-cizinců. Rádi bychom zájemce inspirovali také k tvorbě a využívání materiálů vlastních a k samostatné práci.

Výběr říkanek byl založen na užitečnosti cílového jazyka, tedy na možnosti říkanky využít k výukovým účelům, a na omezeních daných autorskými právy. Zároveň byla důležitým kritériem dostupnost případné zvukové nahrávky a videa. Pracovní listy jsou snadno dostupné, a to v takovém formátu, aby se daly vytisknout a použít. Metodické pokyny jsou pak vytvořeny v podobném duchu. Jedná se o poznámky a jakýsi návod pro učitelky a učitele, kteří s dětmi dlouhodobě pracují a kteří vědí, jak děti učit a jak s nimi pracovat². Poznámky opět stačí vytisknout a mít po ruce během výuky. Reagujeme tak na zpětnou vazbu od vyučujících a na potřeby jak jejich, tak především dětí samotných. Poznámky jsou spíše osnovou, konkrétní instrukce je nutné upravit podle individuálních potřeb jak učitele, tak cílové skupiny dětí dle věku a úrovně, příp. dalších potřeb.

Příprava jazykového vyučování pro děti-cizince v předškolním věku je velmi náročná na čas a na finance. Navrhované postupy v metodických částech jsou tedy opravdu pouze možnostmi a inspirací spíše než závaznými danostmi. Za velmi prospěšný a mnohdy za jediný možný je považován v případě jazykového vzdělávání a jazykové podpory u dětí-cizinců v předškolním věku

² Podrobné pracovní listy, v nichž mají vyučující přesněji vymezeno, jak postupovat, je možné najít na portálu www.inkluzivniskola.cz, např. pracovní list s názvem *Košík plný ovoce* Ireny Brychnáčové (2010), dostupný z http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/komentar_k_pl_ovoce_a_zelenina_kosik_plny_ovoce_1.pdf. Blíže k sestavení lekce češtiny jako cizího jazyka pro děti v předškolním věku viz Doleží (2015).

individuální přístup. A tak mohou být metodické poznámky přizpůsobeny jak konkrétnímu dítěti, tak konkrétní skupince dětí či konkrétní jazykové úrovni. Zároveň jsme v nich chtěli ponechat dostatek prostoru pro různost a jedinečnost jednotlivých vyučujících, co do jejich postupů a kreativity. V metodických poznámkách jsou zvýrazněny jazykové jevy, které by bylo vhodné dětem „podsunout“ a objasnit, ale opět je možné některé vynechat, příp. si přidat další, a to právě v závislosti na potřebách a schopnostech dítěte nebo dětí, příp. možnostech vyučujících.

1.3 Využití tradičních říkanek a písní

Předkládaný metodický materiál se zaměřuje na použití tradičních říkanek a lidových písní pro jazykovou podporu, přestože tento zdroj jazykových dat není pro jazykovou podporu ideální. Obsahuje totiž jazykově obtížné jevy a zastaralá slova, podobně viz Linhartová, Loudová Stralczynská, 2014; Kmentová, 2008; Garlin, 2016. Vybrané říkanky a písně jsou však součástí života předškolního dítěte v naší zemi a dítě-cizinec je klasickými říkankami obklopeno každý den. Protože mi není znám výukový materiál pro děti-cizince v předškolním věku, který by měli vyučující k dispozici a který by nabízel dětem „vhodnější“ jazyk a více by je stimuloval v jejich jazykovém „růstu“, rozhodla jsem se oslovit ilustrátorku Mgr. Veroniku Zvonečkovou, aby už tak nesnadnou pozici vyučujících, usnadnila svými krásnými ilustracemi. Mým úkolem pak bylo ukázat vyučujícím, co vše je možné v říkankách a písních i v jejich zobrazení najít, tedy slovy motta uvedeného v úvodu k této příručce – namířit pozornost jak vyučujících, tak dětí na jazyk.

1.4 Jedinečnost předškolního období

Období předškolního věku je jedinečné a výjimečné, a pokud této jeho jedinečnosti umíme využít, je to pro dítě obrovské plus. Vyučující totiž v této fázi osvojování jazyka může vystupovat pouze jako průvodce a moudrý podporovatel než jako učitel jako takový. Spíše tedy směřuje kroky dítěte, ale dítě vše dělá samo, pokud se pohybuje ve správném prostředí a s lidmi, kteří umí s jazykovou podporou vědomě, laskavě a trpělivě pracovat. Mateřský jazyk se učíme jakoby mimochodem, bez zvláštního úsilí. Tuto lehkost si pak sami můžeme srovnat s tím, jak vypadá proces osvojování např. cizího jazyka ve škole a v pozdějším věku. Lehkost je nahrazena úsilím a vědomým studiem, které mnohdy trvá velmi dlouho, než se přiblížíme k úrovni mateřského jazyka. Vyučující v mateřských školách mají tu výhodu, že děti-cizince oprav-

du mnohdy stačí „lehce“ jazykově podporovat a že jsou děti jazykem obklopeny každý den. Pokud tedy některé jevy do jazykového vyučování a hraní s říkankami nezařadíme, zcela jistě na ně můžeme narazit v běžném životě.

1.5 Metodiky

Není možné v tomto souboru pracovních listů a metodických poznámek postihnout celou problematiku výuky češtiny jako cizího jazyka pro děti. Pojednání o způsobu výuky a jejích specifikách jsou předmětem specializovaných školení NIDV. Jak děti jazykově podporovat je možné dozvědět se také v e-learningových programech NIDV. Zájemci si mohou přečíst příručku organizace META – společnost pro příležitosti mladých migrantů, o.p.s., s názvem *Děti s odlišným mateřským jazykem v MŠ* (Loudová Stralczyňská, Linhartová, 2014), určenou především vyučujícím mateřských škol a dalších předškolních zařízení. V neposlední řadě je možné opřít se o již zmíněnou metodickou příručku Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka s názvem *Začínáme učit češtinu pro děti cizince (předškolní věk)*.

2. Zacíleno na jazyk

Přestože můžeme v předškolním věku s úžasem pozorovat, jak snadno si děti osvojují jazyk nebo jazyky, dochází občas k jevům, které tuto schopnost omezují, zpomalují nebo ovlivňují negativně. Během některých školení nabízených NIDV pro učitelky a učitele mateřských škol jsme si zkoušeli „simulovat“ situace, v nichž neznáme cizí jazyk, ale snažíme se něco „vykomunikovat“. Zkoušeli jsme si tak, jak se člověk cítí, když nerozumí, a jak moc jsou vlastně situace občas nejasné a je téměř nemožné vydedukovat, o čem je řeč, co se popisuje a co se vlastně děje. V této části teoretického úvodu k souboru pracovních listů bychom rádi vymezili pouze okruhy týkající se práce s jazykem relevantní pro tento soubor. Zájemci o problematiku osvojování jazyka z psycholingvistické perspektivy mohou nahlédnout do již zmíněných metodických příruček a dalších publikací zmíněných v seznamu použité literatury.

2.1 Jazyková situace – terminologie

Soubor pracovních listů doprovázený metodickými doporučeními je určen dětem-cizincům, nicméně nemusí se v případě jazykové podpory dětí v mateřských školách nutně jednat o češtinu jako cizí jazyk. V odborné literatuře se rozlišuje čeština jako cizí jazyk oproti češtině jako druhému jazyku.

Češtinu jako druhý jazyk je možné definovat jako jazyk, který je potřebný pro život v dané společnosti. Obvykle je to jazyk majoritní společnosti, školních zařízení, příp. profesního života. Velmi užitečné rozlišení pojmů druhý a cizí jazyk nabízí např. Cvejnová et al. (2016). Často bývá také používán termín dítě s odlišným mateřským jazykem (blíže k terminologii viz např. Titěrová et al., 2014, a Janoušková a Titěrová, 2015).

2.2 Problém referenční neurčitosti

Základem pro hraní si s říkankami je práce se slovní zásobou. Pochopit význam slov bývá občas velmi náročné a bývá považováno za intelektuální výzvu. MacWhinney (2001) uvádí studii Quina (1960). Quine ilustruje tento problém tak, že si máme představit lovce na safari doprovázeného domorodcem. Najednou domorodý průvodce vykřikne: „Gavagai!“ Lovce, který nezná jazyk průvodce, najednou neví, zda průvodce křičí: „Střílejte!“ nebo „Je tady nosorožec!“ nebo „Utek!“ apod. Bez dalších indicií je pro lovce velmi těžké „vydedukovat“ význam toho, co jeho průvodce říká. Podobně jako lovec z výše uvedeného scénáře se podle MacWhinneyho (2001) může cítit i dítě při osvojování jazyka. Stejný jev popisují také Smolík a Seidlová Málková (2014). A tak je třeba být v předkládání významů co nejkonkrétnější a nejsrozumitelnější a mít na paměti, že ne vše je tak jasné, jak se může na první pohled zdát. Je tedy nutné vybavit se spoustou dobrých obrázků a pomůcek pro názornou ukázkou a zároveň se i připravit na spoustu akce, abychom mohli dětem usnadnit vstup i do méně názorných výrazů.

2.3 Složitější jazykové jevy

Většina říkanek obsahuje spoustu složitějších jazykových jevů ve formě správných pádových koncovek, slovesných tvarů, předložkových spojení a spojovacích výrazů. Např. říkanky *Kutálí se ze dvora* a *Kočka leze dírou* obsahují spojovací výrazy „když“ a „kdyby“. Tyto výrazy jsou vyučujícími obvykle považovány za velmi obtížné, co se vysvětlení či výuky týče. Z odborné literatury však vyplývá, že z hlediska osvojování jazyka jsou to bezproblémové jevy, které jsou přirozenou součástí jazykového systému dítěte předškolního věku. Podle Saicové Římalové (2013) je již tříleté dítě suverénním mluvčím, který hovoří v souvětích, časuje a skloňuje, i když někdy s chybami (str. 184). Podobně i Clark(ová) a Clark (1977) uvádějí, že spojovací výraz „když“ (angl. if), patří k výrazům osvojovaným brzy a snadno a ve třech letech jej dítě již používat umí (str. 358). O'Grady uvádí výsledky studie autorů Bloom et al.

(1980), z nichž je zřejmé, že anglické „if“ (když) se objevuje u jednoho z pozorovaných dětí už ve věku 2,5 let (str. 124). Oproti tomu Pačesová (1979) uvádí, že spojky jako slovní druh nemají svoje místo v dětském jazykovém systému a je to kategorie, kterou si dítě osvojuje jako poslední. Nicméně autorka zmiňuje právě spojku „když“ jako spojku, která se občas v datech získaných od dětí v předškolním věku vyskytuje. Podobně je možné setkat se se spojkou „kdyby“. Podle Pačesové se však jedná o velmi sporadický výskyt a zpravidla se jedná o přejatá slovní rčení z říkanek nebo písniček (str. 121–122). Smolík a Seidlová Málková (2014) uvádějí příklad věty „to Áda neuměla, když byla malá“ u dítěte ve věku dvou let a jednoho měsíce (str. 70). Autoři však podotýkají, že holčička byla nadprůměrně jazykově nadaná. Co se zbývajících výše uvedených a z hlediska výuky obtížnějších gramatických jevů týče, není třeba se jich bát a je dobré je dětem nabídnout a usnadnit jim vstup do gramatiky právě tím, že si na konkrétní jevy „posvítíme“ a obrátíme na ně vědomě pozornost jak svoji, tak pozornost dětí. Kromě složitějších jazykových jevů některé říkanky obsahují i výrazy jako např. „luka“ a „nebude-li“, které jsou v poznámkách řazeny do sekce „Výzva“, kde je navrženo možné řešení, jak s těmito výrazy během jazykové výuky zacházet.

3. Manuál

3.1 Úvod

V úvodu jsme shrnuli informace důležité pro pochopení charakteru předkládaného souboru pracovních listů s metodickými pokyny – naši motivaci, zkušenost a hlavní cíle, mezi něž patří osvojování si češtiny jako cizího jazyka hravou formou pomocí snadno dostupných materiálů a podkladů a zaměřením pozornosti na konkrétní jazykové jevy. Jak již bylo řečeno, říkanky byly vybrány na základě užitečnosti a dostupnosti. Každá říkanka má dva pracovní listy a soubor s poznámkami pro vyučující. Pracovní list 1 zobrazuje říkanku samotnou, pracovní list 2 obsahuje úkol a soubor s poznámkami nabízí jakousi osnovu pro přípravu vyučujících. Jako bonus připravila paní ilustrátorka pro děti také černobílé verze jednotlivých obrázků, které je možné využít jako omalovánky.

3.2 Pracovní list 1

Pracovní listy jsou navrženy tak, aby bylo možné na nich co nejlépe ilustrovat jazykové jevy, jejichž osvojení chceme u dětí podpořit. V metodické

kých poznámkách je seznámení se s pracovním listem obvykle až poté, co je dětem nabídnuta slovní zásoba z říkanek, aby mohla být použita vyučujícím, příp. elicitována od dětí. Netroufáme si odhadnout, kolikrát dítě musí být vystaveno slovní zásobě, aby si ji osvojilo, a zda už ji třeba dítě nezná, a tak jsou časová dotace i pořadí využití pracovního listu čistě na vyučujících. Pracovní list je třeba vytisknout, příp. okopírovat a podepsat. Po skončení práce s ním je vhodné jej zařadit do složky dítěte, kam si dítě bude postupně přidávat další materiály. Pracovní list 1 je také možné promítnout na interaktivní tabuli, příp. na plátno, z počítače, ukázat na tabletu apod., vytisknout a zalaminovat a pracovat s ním ve skupině před tím, než jej dětem rozdáme v papírové podobě. I v papírové podobě je možné vymyslet s ním spoustu zábavy a úkolů. S obrázkem lze lekci začít, pokud chceme např. nejprve zma-povat, co vše už děti umí pojmenovat, a teprve poté přejdeme k seznamování se s jazykem říkanky.

3.3 Pracovní list 2

Druhá část pracovního listu je věnována různým aktivitám, které vedou k procvičení cílového jazyka zábavnou a odlehčenou formou. Obsahuje různé typy aktivit, ale opět se meze fantazii zkušených vyučujících nekladou, a materiály je možné využít podle chuti. Opět je třeba mít pracovní listy předem pro děti připravené, vytisknuté a podepsané. V případě říkanky *Sedí liška pod dubem* také rozstříhané, neboť jej děti budou skládat a lepit.

3.4 Poznámky

Oba pracovní listy (1 = obrázek s říkankou a 2 = úkol) jsou doprovázeny poznámkami. Jedná se o jakýsi návod nebo črtu toho, co je možné s pracovními listy dělat a jak je možné vést výuku češtiny jako cizího jazyka pro děti-cizince v předškolním věku. Obsahuje několik sekcí a dostatek prostoru k tomu, aby si vyučující mohl dělat svoje poznámky, zapisovat si svoje postřehy a navrhnout svoje postupy. V sekci „Pomůcky“ má vyučující prostor sepsat si, co vše bude k výuce potřebovat. Protože nepracujeme s konkrétními úrovněmi, příp. s konkrétní věkovou skupinou, záleží na tom, co z nabízených možností bude součástí výuky a jaké možnosti nabízí jednotlivé mateřské školy, pracoviště, příp. situace.

Jazyk, který se v říkankách objevuje, je rozdělen do dvou oddílů. Začínáme tím, co je možné snadno ukázat, a to buď pomocí obrázků, nebo věcí a předmětů, které si děti mohou osahat. Neomezujeme se však pouze na ukazování a hmat, v případě některých říkanek je také možné novou slov-

ní zásobu „ochutnat“, „očichat“ a „uslyšet“. Čím barvitější a pestřejší bude zprostředkovávání nové slovní zásoby a gramatiky, tím lépe. S obrázky i předměty je vždy možné si hrát, a tak osvojování nových jazykových jevů můžeme podpořit různými hrami. Jazykové jevy, které si nemůžeme snadno ohmatat, očichat ani ochutnat, jsou zařazeny do sekce „jazyk – akce“. Obvykle je třeba tyto jevy předvést, udělat, zahrát.

Poté, co se děti seznámí s jazykem říkanek, můžeme začít pracovat s pracovním listem, na němž je obrázek znázorňující říkanku, a přejít k práci s pracovním listem, na němž je úkol. Po skončení práce si obě části pracovních listů založíme do složky. Na závěr (ale opět není pořadí závazné) si říkanku řekneme, poslechneme, zazpíváme, ztváříme pomocí pohybů těla, příp. pomocí různých pomůcek, zahrajeme apod. List metodických poznámek je vždy uzavřen sekcí „výzva“. Do ní jsou zařazeny jazykové jevy, u nichž se jedná např. o netypický tvar (*pojedeme na luka místo pojedeme na louku*) nebo o obtížnější strukturu (*kdyby tudy projel vlak, a když bude pršet* apod.) a vysvětlení možnosti, jak s těmito jevy zacházet.

3.5 Omalovánky

Jako bonus vytvořila paní ilustrátorka pro děti listy s omalovánkami. Ty je možné využít k vybarvování a k opakování slovní zásoby, pokud se k říkance budeme vracet později. Je možné omalovánky dětem dát domů s tím, že je mohou vybarvit s rodiči, a rodiče tak můžeme do jazykového vyučování a jazykové podpory dětí zapojit.

3.6 Závěr

Přestože hlavním cílem předkládaného materiálu je usnadnit vyučujícím přípravu výuky češtiny jako cizího jazyka pro děti v předškolním věku, plní jej jen částečně. Kromě pracovních listů, úkolů a poznámek by bylo skvělé učitelky a učitele „vybavit“ také obrovským množstvím obrázků a také pomůcek. Ty méně zkušené pak také podrobnými plány s konkrétnějšími instrukcemi zaměřenými na vybranou věkovou skupinu a jazykovou úroveň dětí. Co se obrázků týče, jsou pro jazykovou výuku naprosto zásadní a kromě papírové podoby dnes můžeme využít i digitální verze, příp. aplikace přímo zaměřené na procvičování slovní zásoby a tvorbu obrázků (viz např. Quizlet). Co se pestrosti jazyka, do něhož bychom dětem rádi pomohli proniknout, týče, pevně věříme, že budeme vyučujícím moci v budoucnu předložit více než jen těchto pět říkanek. Nezbyvá než doufat, že i přes náročnou přípravu tohoto typu jazykového vyučování se mu budeme i nadále věnovat a dětem

se tak dostane potřebné pozornosti a trpělivého a radostného vedení.

3.7 Texty říkanek

Měla babka čtyři jabka

Měla babka čtyři jabka,
a dědeček jen dvě.
Dej mi, babko, jedno jabko,
budeme mít stejně.

Sedí liška pod dubem

Sedí liška pod dubem,
má píšťalku a buben,
na píšťalku píská
a na buben tříská.

Kočka leze dírou

Kočka leze dírou,
pes oknem, pes oknem.
Nebude-li pršet,
nezmoknem,
nebude-li pršet,
nezmoknem.
A když bude pršet,

zmokneme, zmokneme,
na sluníčku pěkně
uschneme,
na sluníčku pěkně
uschneme.

Prší, prší

Prší, prší, jen se leje,
kam koníčky pojedeme,
pojedeme na luka,
až kukačka zakuká.
Kuku, kuku.
Kukačka už zakukala,
má panenka zaplakala.
Kukačko, už nekukej,
má panenka neplakej.

Kutálí se ze dvora

Kutálí se ze dvora
velikánská brambora.
Neviděla, neslyšela,

že na ni spadla závora.
Kam koukáš ty závoro?
Na tebe ty bramboro.
Kdyby tudy projel vlak,
byl by z tebe bramborák!

4. Použitá literatura

Bloom, L. et al. (1980): Semantics of Verbs and the Development of Verb Inflection in Child Language. *Language*, 56. 386–412.

Brychnáčová, I. (2010): Košík plný ovoce – pracovní list. Dostupné z http://www.inkluzivniskola.cz/sites/default/files/uploaded/komentar_k_pl_ovoce_a_zelenina_kosik_plny_ovoce_1.pdf

Clark, H. H., Clark, E. V. (1977): *Psychology and Language. An Introduction to Psycholinguistics*. Harcourt Brace Jovanovich, INC., New York.

Cvejnová, J. et al. (2016): *Referenční popis češtiny pro účely zkoušky z českého jazyka pro trvalý pobyt v ČR – úroveň A1, A2*. Dostupné z http://www.nuv.cz/uploads/Publikace/referencni_popis_08122016.pdf

Doleží, L. (ed.) (2015): *Začínáme učit češtinu pro děti-cizince (předškolní věk). Příručka pro lektorky a lektory*. AUČCJ, Praha. Dostupné z <http://www.auccj.cz/wp-content/uploads/2015/01/zaciname-ucit-cestinu-pro-deti-cizince-predskolni-vek.pdf>

Garlin, E. (2008): *Die Kikus-Methode. Ein Leitfaden. Deutsch als Zweitsprache – Deutsch als Fremdsprache*. Hueber, Ismaning.

Janoušková, Z., Titěrová, K. (2015): *Není čeština jako čeština aneb Jak se to má s pojmy ve vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem*. Dostupné z <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/19605/neni-cestina-jako-cestina-aneb-jak-se-to-ma-s-pojmy-ve-vzdelavani-zaku-s-odlisnym-materskym-jazykem.html/>

Kmentová, M. (2008): *Hudební a řečové projevy předškolních dětí a jejich vzájemné ovlivňování*. 1. vydání. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, Praha.

Komenský, J. A. (2009): *Cesta světla*. ALMI, Praha.

Loudová Stralczynská, B., Linhartová, T. (2014): *Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách*. META, o. p. s., Praha.

MacWhinney, B. (2001): First Language Acquisition. In: Aronoff, M., Rees-Miller, J. (eds.): *The Handbook of Linguistics*. Blackwell Publishing, Oxford. 466–487.

O'Grady, W. (1997): *Syntactic Development*. The University of Chicago Press, Chicago.

Pačesová, J. (1979): *Řeč v raném dětství*. Univerzita J. E. Purkyně, Brno.

Quine, W. V. (1960): *Word and Object*. MIT Press, Cambridge Massachusetts.

Saicová Římalová, L. (2013): *Když začínáme mluvit... Lingvistický pohled na rané projevy česky hovořícího dítěte*. Práce Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Varia, Praha.

Smolík, F., Seidlová Málková, G. (2014): *Vývoj jazykových schopností v předškolním věku*. Grada, Praha.

Titěrová, K. et al. (2014): *Vzdělávání a začleňování žáků s odlišným mateřským jazykem. Systémová doporučení*. META, o. p. s., Praha. Dostupné z http://www.meta-ops.cz/sites/default/files/vzdelavani_a_zaclenovani_zaku_s_omj_0_0.pdf

5. Medailonky

Veronika Zvonečková

Veronika Zvonečková se narodila 23. prosince 1979 v Karviné, kde prožila své dětství a kde v letech 1994–98 studovala na zdejším gymnáziu. Do svých 26 let pak žila a studovala v Brně, kde v roce 2003 absolvovala magisterské studium na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity. Nyní je vdaná, má dvě děti, žije a působí v Karviné. Téma její diplomové práce „Ilustrace dětské knihy“ ji inspiruje dodnes. Díky ní navázala spolupráci s básníkem Jiřím Žáčkem.

V současné době se Veronika Zvonečková věnuje nejen ilustrování pro děti, ale působí také jako scénáristka výtvarného pořadu České televize s názvem Šikulové. Ve své výtvarné tvorbě se věnuje zejména kresbě portrétů, na svém kontě už jich má něco přes sedm set. Své nabyté poznatky předává velmi ráda dále, zejména dětem – učí výtvarnou výchovu na základní škole.

Výstavy:

Fragmenty Ahoj, moře	(Výstava portrétů, Galerie Borovského, 2014) (Společná výstava s básníkem Jiřím Žáčkem, Galerie Borovského, 2014)
Konverzace uměním Ilustrace dětem	(Spoluúčast na výstavě výtvarníků, Karviná, 2015) (Regionální knihovna Karviná – Mizerov, 2015)
Fragmenty II. Dětem	(Regionální knihovna Karviná – Fryštát, 2016) (Mánesova síň Karviná, 2017)
Konverzace uměním II.	(Spoluúčast na výstavě výtvarníků, Karviná, 2017)

Linda Doleží

Linda Doleží se narodila 20. srpna 1979 v Ivančicích. Dětství prožila střídavě v Československu, Libanonu a Kuvajtu. V Brně studovala bohemistiku a anglistiku / amerikanistiku na Filozofické fakultě MU. V současné době se věnuje výuce češtiny jako cizího jazyka v Centru jazykového vzdělávání při Lékařské fakultě MU Brno. Jako odborná asistentka působí také na Ústavu českého jazyka FF MU Brno. Ve své odborné činnosti se věnuje metodice výuky češtiny jako druhého/cizího jazyka a psycholingvistice, především osvojování jazyka. Je nadšenou učitelkou angličtiny a češtiny všech věkových kategorií. Pracuje jako metodička pro Asociaci učitelů češtiny jako cizího jazyka, spolupracuje s Národním institutem pro další vzdělávání, Národním ústavem pro vzdělávání, s organizací META, o. p. s. – Společností pro příležitosti mladých migrantů, Nesehnutím a MyAktivity.

Publikace:

Doleží, L. (2014): *Začínáme učit češtinu pro děti-cizince (mladší školní věk). Příručka pro lektorky a lektory.* AUČCJ, Praha.

Doleží, L. (2015): *Začínáme učit češtinu pro děti-cizince (předškolní věk). Příručka pro lektorky a lektory.* AUČCJ, Praha.

Doleží, L. (2016): *Začínáme učit češtinu pro náctileté cizince. Příručka pro lektorky a lektory.* AUČCJ, Praha.

Spolupráce:

Asociace učitelů češtiny jako cizího jazyka (AUČCJ)

Národní institut pro další vzdělávání (NIDV)

Národní ústav pro vzdělání (NÚV)

META, o. p. s. – Společnost pro příležitosti mladých migrantů

Nesehnutí Brno

MyAktivity Praha

**LINDA
DOLEŽÍ**

Linda Doleží se narodila 20. srpna 1979 v Ivančicích. Dětství prožila střídavě v Československu, Libanonu a Kuvajtu. V Brně studovala bohemistiku a anglistiku / amerikanistiku na Filozofické fakultě MU. V současné době se věnuje výuce češtiny jako cizího jazyka v Centru jazykového vzdělávání při Lékařské fakultě MU Brno. Jako odborná asistentka působí také na Ústavu českého jazyka FF MU Brno. Ve své odborné činnosti se věnuje metodice výuky češtiny jako druhého/cizího jazyka a psycholingvistiky, především osvojování jazyka. Je nadšenou učitelkou angličtiny a češtiny všech věkových kategorií. Pracuje jako metodička pro Asociaci učitelů češtiny jako cizího jazyka, spolupracuje s Národním institutem pro další vzdělávání, Národním ústavem pro vzdělávání, s organizací META, o. p. s. – Společností pro příležitosti mladých migrantů, Nesehnutím a MyAktivity.

**VERONIKA
ZVONEČKOVÁ**

Veronika Zvonečková se narodila 23. prosince 1979 v Karviné, kde prožila své dětství a kde v letech 1994–98 studovala na zdejším gymnáziu. Do svých 26 let pak žila a studovala v Brně, kde v roce 2003 absolvovala magisterské studium na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity. Nyní je vdaná, má dvě děti, žije a působí v Karviné. Téma její diplomové práce „Ilustrace dětské knihy“ ji inspiruje dodnes. Díky ní navázala spolupráci s básníkem Jiřím Žáčkem. V současné době se Veronika Zvonečková věnuje nejen ilustrování pro děti, ale působí také jako scénáristka výtvarného pořadu České televize s názvem Šikulové. Ve své výtvarné tvorbě se věnuje zejména kresbě portrétů, na svém kontě už jich má něco přes sedm set. Své nabyté poznatky předává velmi ráda dále, zejména dětem – učí výtvarnou výchovu na základní škole.

Hrajeme si s říkankami

Metodická příručka

Linda Doleží

© Vydal Národní institut pro další vzdělávání, Praha 2017

Náklad 800 ks

ISBN 978-80-7578-003-4